

**Cernuella jonica (Mousson, 1854) (Gastropoda: Helicidae: Helicellinae),
een voor Nederland nieuwe landslak**

R.H. DE BRUYNE

Bilderdijkkade 91, 1053 VL Amsterdam

In november 1983 werden op een plek in de duinen bij Zandvoort 24 huisjes verzameld van een uit ons land nog onbekende *Cernuella*-soort. R.A. Bank was zo vriendelijk om dit materiaal te onderzoeken; hij kwam tot de conclusie dat het hier *Cernuella jonica* (Mousson, 1854) betreft, die de "Griekse duinslak" kan worden genoemd. Op 16 oktober 1984 werden op dezelfde plaats ongeveer honderd levende dieren waargenomen. Het gaat kennelijk om een zeer kleine populatie, beperkt tot ongeveer 100 m² duinterrein (EIS matrix 1612). Na de strenge winter 1984/1985 werden op 15 oktober 1985 toch nog levende exemplaren waargenomen.

Het biotoop waarin *C. jonica* werd aangetroffen, spaarzaam begroeid duinterrein, komt goed overeen met dat van *C. neglecta* (Draparnaud, 1805) in ons land (Backhuys & Ripken, 1966). Als begeleidende soorten werden aangetroffen: *Cernuella neglecta*, *Candidula intersecta* (Poiret, 1801), *Helix aspersa aspersa* Müller, 1774, *Succinea oblonga* Draparnaud, 1801, *Pupilla muscorum* (Linnaeus, 1758) en *Vitrina pellucida pellucida* (Müller, 1774).

De schelp van *Cernuella jonica* lijkt sterk op die van *C. virgata* (Da Costa, 1778), maar is minder bol en bezit een sculptuur van duidelijke, vrij onregelmatige radiaallijntjes, die ongeveer even ver uit elkaar staan als bij *Candidula intersecta*. Ook blijft *Cernuella jonica* kleiner dan *C. virgata*, en is daarbij relatief lager. Het grootste exemplaar uit Zandvoort is 10 mm hoog en 14 mm breed. Jonge exemplaren van *Cernuella jonica* zijn van *Candidula intersecta* te onderscheiden door de bredere windingen, de wijdere navel, de minder gedrongen vorm, de minder ronde mondopening en het ontbreken van een lijstvormige verdikking in de mondopening. De meeste exemplaren van *Cernuella jonica* uit Zandvoort zijn bruingeel, met aan de onderzijde enkele smalle, meer donkere, onderbroken bandjes (fig. 4, 5). Over het midden van de laatste omgang loopt vaak een licht gekleurd lijntje, dat bij enkele exemplaren met een zwakke kiel lijkt samen te vallen. Sommige exemplaren vertonen een andere bandering (fig. 2, 5).

Op 23 maart 1985 werden door Th.E.J. Ripken op twee plaatsen bij Cadzand (Zeeuwsch Vlaanderen) lege, verse huisjes gevonden, die doen denken aan *C. jonica* of een naar verhouding vlakke, grof gestreepte vorm van *C. virgata*. Nadere studie moet uitwijzen tot welke soort deze exemplaren behoren.

Tussen de genitalia van *C. jonica* en die van *C. virgata* kon geen duidelijk verschil worden aangetoond (Giusti, 1976: 257, fig. 35-36 "*Cernuella* (s.str.) cfr. *lineata* (Olivier)"; Clerx & Gittenberger, 1977: 43, fig. 105, 106). De laatstgenoemde auteurs geven een afbeelding van het genitaalapparaat van een exemplaar van *C. jonica* uit de Belgische duinen.

C. jonica hoort thuis in het noordoostelijke deel van het Mediterrane gebied. De enige in Noordwest-Europa gelegen vindplaats is het zuidelijk deel van het Belgische duingebied (Adam, 1960: 293 "*Helicella profuga*"). De kans bestaat echter dat de soort daar door bastaardering met *C. virgata* zal verdwijnen (Kerney & Cameron, 1980: 196).

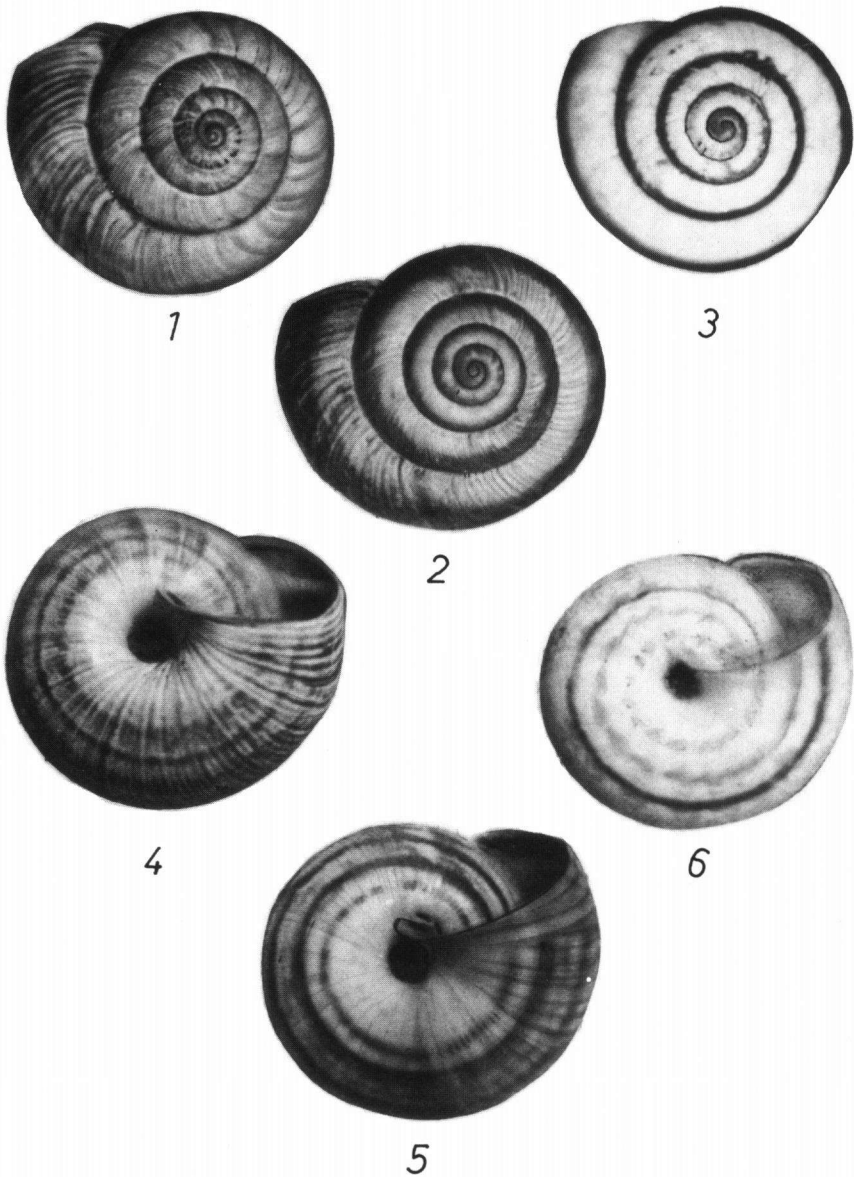

Fig. 1-6. *Cernuella* spec. 1, 2, 4, 5, *C. jonica*, Zandvoort; 3, 6, *C. virgata*, Amsterdam, Sloten. Foto's R.G. Moolenbeek (Amsterdam).

Dit gevaar is bij de Zandvoortse populatie niet aanwezig, omdat *C. virgata* daar niet is aangetroffen. Evenals in het Belgische duingebied, is *C. jonica* bij Zandvoort waarschijnlijk aangevoerd.

Graag wil ik R.A. Bank (Amsterdam) bedanken voor de hulp bij het determineren en het anatomisch onderzoeken van de dieren en R.G. Moolenbeek (Zoölogisch Museum, Amsterdam) voor het maken van de foto's; beiden verdienen tevens mijn dank voor suggesties betreffende de tekst.

Enkele exemplaren van *C. jonica* werden opgenomen in de collecties van het Zoölogisch Museum te Amsterdam (tevens alcoholmateriaal) en het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden, en in enkele privéverzamelingen.

SUMMARY

Cerņuella jonica (Mousson), a species new for The Netherlands

In November 1983, shells of *Cerņuella jonica* (Mousson, 1854) were collected in a small area in the dunes near Zandvoort (province of Noord-Holland, The Netherlands). In October 1984, living specimens were collected at the same locality and in October 1985 the species was still present. In NW. Europe *C. jonica* was only known from the dunes in SW. Belgium; originally the species was restricted to the northeastern Mediterranean countries.

LITERATUUR

- ADAM, W., 1960. Mollusques I. Mollusques terrestres et ducicoles: 1-402. Brussel, Faune de Belgique.
- BACKHUYS, W., & Th.E.J. RIPKEN, 1966. *Cerņuella* (*Xerocincta*) *neglecta* (Draparnaud, 1805), een nieuwe soort voor Nederland. — *Basteria* 30: 42-47.
- CLERX, J.P.M., & E. GITTENBERGER, 1977. Einiges über *Cerņuella* (Pulmonata, Helicidae). — *Zool. Meded. Leiden* 52: 27-56.
- GITTENBERGER, E., W. BACKHUYS & Th.E.J. RIPKEN, 1984. De landslakken van Nederland (2e druk). — *Bibl. Kon. Ned. natuurh. Ver.* 37: 1-184.
- GIUSTI, F., 1976. *Notulae malacologicae* XXIII. I molluschi terrestri, salmastri e di acqua dolce dell'Elba, Giannutri e scogli minori dell'Arcipelago Toscano. — *Lav. Soc. ital. Biogeogr. (N.S.)* 5: 97-355.
- KERNEY, M.P., & R.A.D. CAMERON, 1980. Elseviers slakkengids: 1-310. Amsterdam/Brussel.